

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-82>

УДК 339.5:656:339.9

JEL classification: F13, F15, F18, L91

СЕРГІЄНКО Олена

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

<https://orcid.org/0000-0002-9796-9218>

Elena.Sergienko@khpi.edu.ua

МАЩЕНКО Марина

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

<https://orcid.org/0000-0002-8863-6040>

Maryna.Mashchenko@khpi.edu.ua

ЛІСНА Ірина

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

<https://orcid.org/0000-0002-4083-9412>

iryna.lisna@khpi.edu.ua

СТЕПУРИНА Світлана

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

<https://orcid.org/0000-0002-2352-1525>

Svetlana.Stepurina@khpi.edu.ua

ВІТКОВСЬКИЙ Юрій

Сілезька Академія (м. Катовіце, Польща)

<https://orcid.org/0000-0001-5806-8671>

Yurii.vitkovskiyi@akademiaslaska.pl

ІНТЕГРАЦІЯ МИТНИХ, ЛОГІСТИЧНИХ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів у системі міжнародної торгівлі. Обґрунтовано роль узгодження митних процедур, транспортно-логістичних процесів і регуляторних інструментів у підвищенні ефективності управління міжнародними товаропотоками, скороченні транзакційних витрат та посиленні конкурентоспроможності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі України, визначено ключові механізми інтеграції, зокрема цифровізацію митних процедур, гармонізацію законодавства з нормами ЄС та розвиток мультимодальної логістичної інфраструктури. Визначено основні переваги та ризики інтеграційних процесів для учасників зовнішньоекономічної діяльності та окреслено напрями подальшого вдосконалення інтегрованих митно-логістичних систем у контексті євроінтеграції.

Ключові слова: міжнародна торгівля, митна логістика, зовнішньоекономічна діяльність, інтеграція механізмів, цифровізація митних процедур, мультимодальна логістика, конкурентоспроможність, міжнародні товаропотоки.

SERHIENKO Olena, MASHCHENKO Maryna, LISNA Iryna, STEPURINA Svitlana

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

VITKOVSKYI Yurii

Academy of Silesia

INTEGRATION OF CUSTOMS, LOGISTICS AND FOREIGN ECONOMIC MECHANISMS IN INTERNATIONAL TRADE

The article examines the theoretical and practical aspects of integrating customs, logistics, and foreign economic mechanisms into the international trade system. The growing complexity of global supply chains, the increasing requirements for transparency and speed in cross-border operations, and the need to harmonize national regulatory frameworks with international standards underscore the importance of coordinated interaction among customs procedures, logistics processes, and foreign trade regulatory instruments. The study substantiates that the integration of these mechanisms optimizes international goods flows, reduces transaction and logistics costs, accelerates customs clearance procedures, and strengthens the competitiveness of participants in foreign economic activity. Special attention is paid to the analysis of the current trends in Ukraine's international trade development under conditions of economic transformation and European integration. The research identifies key integration mechanisms, including the digitalization of customs procedures; the implementation of electronic declaration systems; the "Single Window" concept; harmonization of customs legislation with EU standards; the development of the Authorized Economic Operator (AEO) system; and the modernization of multimodal transport and logistics infrastructure. It has been demonstrated that the coordinated implementation of these measures improves the efficiency and resilience of international supply chains, expands enterprises' access to foreign markets, and enhances the national economy's transit potential. At the same time, the study highlights the main risks associated with integrating customs, logistics, and foreign economic mechanisms, particularly technical, financial, operational, and regulatory challenges that may affect the effectiveness of foreign trade operations, especially for small and medium-sized enterprises. The results of the research confirm that the establishment of an integrated customs and logistics management system based on digital technologies, institutional harmonization, and infrastructure development is a key prerequisite for enhancing the effectiveness of international trade and strengthening national economies' position in global markets. The paper outlines directions for further research on developing evaluation models to assess the effectiveness of integrated customs and logistics systems and their impact on international trade performance indicators.

Keywords: international trade, customs logistics, foreign economic activity, integration of mechanisms, digitalization of customs procedures, multimodal logistics, competitiveness, international goods flows.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний розвиток міжнародної торгівлі характеризується зростанням складності глобальних ланцюгів постачання, посиленням вимог до швидкості та прозорості переміщення товарів, а також необхідністю гармонізації національних регуляторних систем із міжнародними стандартами. У цих умовах ефективність функціонування зовнішньоекономічної діяльності значною мірою визначається рівнем узгодженості митних процедур, логістичних процесів та інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі. Наявність інституційних, інформаційних і процедурних розривів між зазначеними елементами призводить до зростання трансакційних витрат, збільшення часу проходження митного оформлення, зниження конкурентоспроможності підприємств і національної економіки загалом. Особливої актуальності проблема інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів набуває для країн, що здійснюють активну трансформацію системи зовнішньоторговельного регулювання та інтегруються у світові економічні структури. Недостатній рівень цифровізації митних процедур, фрагментарність інформаційних систем, обмежена взаємодія між суб'єктами логістичної інфраструктури та органами державного управління зумовлюють необхідність формування комплексного підходу до управління міжнародними товаропотоками на основі інтегрованих інституційних і технологічних рішень.

У науковому вимірі зазначена проблема пов'язана з розвитком теоретико-методичних засад інтегрованого управління міжнародними логістичними системами, удосконаленням механізмів митного адміністрування, а також формуванням моделей координації зовнішньоекономічної політики та транспортно-логістичної інфраструктури. У практичному аспекті її вирішення спрямоване на скорочення логістичних витрат, підвищення швидкості проходження митних процедур, посилення транзитного потенціалу держави та зростання ефективності участі підприємств у міжнародній торгівлі. Це зумовлює необхідність поглиблених досліджень щодо інтеграції митних, логістичних і зовнішньоекономічних механізмів як ключового чинника підвищення конкурентоспроможності національної економіки у глобальному середовищі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів у міжнародній торгівлі активно досліджуються в роботах зарубіжних і вітчизняних учених, які розглядають питання торговельного сприяння, цифровізації митних процедур та оптимізації логістичних ланцюгів. Зокрема, у працях Н. Arvis [1], М. Mustra [2], J. Panzer [3], L. Ojala [4], T. Naula [5] обґрунтовано роль логістичної ефективності у підвищенні конкурентоспроможності міжнародної торгівлі, тоді як J. Grainger [6] досліджує інституційні механізми координації прикордонного управління. Питання цифровізації митних процедур і розвитку системи «єдиного вікна» розкрито у роботах Т. Matsuda [7], В. Борса [8], К. Рум'янцевой [9], S. Yasui [10], які доводять, що інтеграція інформаційних систем є ключовим чинником скорочення торговельних витрат.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Разом із тим у наукових дослідженнях недостатньо уваги приділено формуванню комплексної моделі інтеграції митних, логістичних і зовнішньоекономічних механізмів як єдиної системи управління міжнародними товаропотоками. Саме це зумовлює доцільність подальших досліджень, спрямованих на формування комплексного підходу до інтеграції механізмів у міжнародній торгівлі з акцентом на узгодження даних, процесів і відповідальності стейкхолдерів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні науково-методичних підходів до інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів у системі міжнародної торгівлі з метою підвищення ефективності управління міжнародними товаропотоками, скорочення трансакційних витрат і зміцнення конкурентоспроможності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інтеграція митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів є ключовим фактором підвищення ефективності міжнародної торгівлі, особливо для України в контексті євроінтеграції. Цей процес передбачає об'єднання процесів митного контролю, логістичних ланцюгів постачань та регулювання ЗЕД для скорочення витрат і часу. Відповідно до офіційної статистики Держстату [11] за 2021–2025 роки міжнародна

торгівля України зазнала значних коливань через війну, з піком експорту в 2021 році та подальшим падінням, але з відновленням у 2024–2025 роках (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів експорту та імпорту, 2021–2025 роки

Рік	Експорт (млрд дол)	Імпорт (млрд дол)	Сальдо (млрд дол)	Коеф. покриття
2021	68,2	73,0	-4,8	0,93
2022	44,1	55,3	-11,1	0,80
2023	36,1	63,5	-27,5	0,57
2024	41,6	70,7	-29,1	0,59
2025 (січень–вересень)	29,5	60,1	-30,6	0,49

За офіційним даними Держкомстату [11] експорт скоротився на 35% у 2022 році через логістичні проблеми, але зріс на 13–15% у 2024 році завдяки відновленню морських коридорів. Імпорт зростав через потреби в енергоносіях та обороні, призводячи до дефіциту торгівлі. У 2025 році (за 9 місяців) експорт до ЄС становив понад 50%, з ключовими партнерами: Польща, Туреччина, Німеччина. Основні товари українського експорту за 2021–2025 роки залишаються орієнтованими на агропромисловість, метали та мінеральні продукти, попри значні коливання через війну та логістичні виклики. Традиційно лідирують зернові, олії, руди та метали, з поступовим зростанням частки харчових продуктів у 2024–2025 роках (рис. 1).

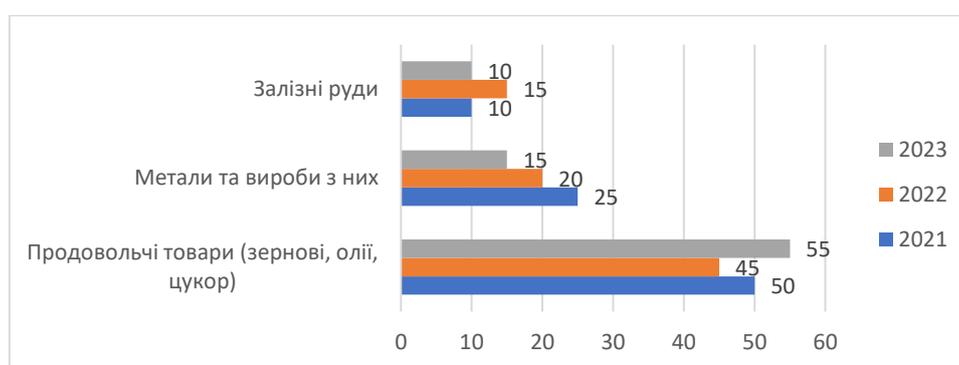

Рис. 1. Основні категорії товарів, що експортуються, 2021–2023 роки

У 2021 р. Україна досягла рекордних показників експорту, обсяг якого перевищив 68 млрд дол., при цьому домінуючу позицію займала продукція агропромислового комплексу, насамперед зернові культури та соняшникова олія. У 2022–2023 рр. внаслідок блокування морських портів відбулося скорочення експорту зернових, водночас зросла частка руд і олій, а питома вага продовольчих товарів у 2023 р. досягла близько 55%. У 2024–2025 рр. відновлення морських експортних коридорів сприяло зростанню експорту олій, соєвої макухи, шоколаду та меблів, тоді як частка зернових дещо знизилася (кукурудза – з 12% до 9%) [11]. Попри структурні зміни, продукція АПК продовжує формувати близько 60% загального експорту України. Отже, міжнародна торгівля відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання та інтеграції національних економік у глобальні ринки, а її ефективність значною мірою залежить від рівня узгодженості митних, логістичних і зовнішньоекономічних механізмів. Інтеграція цих елементів сприяє скороченню торговельних витрат, підвищенню швидкості переміщення товарів і зміцненню конкурентоспроможності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що робить її стратегічно важливим напрямом розвитку сучасної міжнародної торгівлі. Митна логістика поєднує логістичні процеси учасників ЗЕД з митним контролем та оформленням товарів у країнах експорту, імпорту й транзиту. Вона інтегрує товарні, інформаційні та фінансові потоки, оптимізуючи їх проходження через кордон за допомогою автоматизованих систем. Зовнішньоекономічні механізми включають регулювання торгівлі в межах СОТ, лібералізацію тарифів та створення зон вільної торгівлі [12]. Ключові функції митної логістики спрямовані на оптимізацію переміщення товарів через кордон, інтеграцію потоків та спрощення процедур ЗЕД та охоплюють організацію митної переробки вантажів і координацію з логістичними процесами:

тарифно-регулююча функція передбачає регулювання обсягів, асортименту та напрямків експортно-імпортних потоків через митні тарифи та збори. Вона формує фінансові потоки, включаючи платежі постачальникам і державні мита;

інформаційно-аналітична функція забезпечує обробку даних про товари, їх походження, митний статус та вартість для ефективного планування логістики. Включає відстеження вантажів і аналіз ризиків у ланцюгах поставок;

контрольно-пропускна функція охоплює митний контроль, перевірку документів і фізичний огляд вантажів під час перетину кордону. Допомагає прискорювати проходження товарів через автоматизацію та спрощені режими;

фінансово-економічна функція координує розрахунок і сплату митних платежів, оптимізацію витрат логістики та управління ризиками. Підтримує фінансові потоки в інтегрованій системі товарообігу.

На рис. 2 представлена схема, яка відображає митну логістику як інтеграційний центр управління міжнародними товаропотоками, що забезпечує узгоджену реалізацію тарифно-регулюючої, інформаційно-аналітичної, контрольної-пропускної та фінансово-економічної функцій, спрямованих на оптимізацію зовнішньоекономічної діяльності та підвищення ефективності міжнародної торгівлі. Інтеграція митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів у міжнародній торгівлі базується на поєднанні цифрових, інституційно-правових та інфраструктурних рішень, що забезпечують узгодженість процедур, інформаційних потоків і транспортно-логістичних операцій. Ключову роль відіграють цифровізація митних процедур, гармонізація законодавства з міжнародними стандартами та розвиток мультимодальної логістичної інфраструктури, які разом формують єдину інтегровану систему управління транскордонними товаропотоками (табл. 2). Реалізація інтегрованого підходу до управління митними, логістичними та зовнішньоекономічними процесами сприяє підвищенню узгодженості дій державних органів, логістичних операторів і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечує скорочення часу проходження митних процедур, зниження трансакційних витрат та підвищення прозорості міжнародних торговельних операцій. Водночас інтеграція цифрових інформаційних систем із транспортно-логістичною інфраструктурою створює передумови для ефективного управління ризиками та оперативного обміну даними між учасниками міжнародних ланцюгів постачання [13]. У результаті формується стійка та гнучка система управління транскордонними товаропотоками, здатна швидко адаптуватися до змін глобального торговельного середовища, що підсилює конкурентні позиції національної економіки та сприяє її глибшій інтеграції у світові економічні процеси.

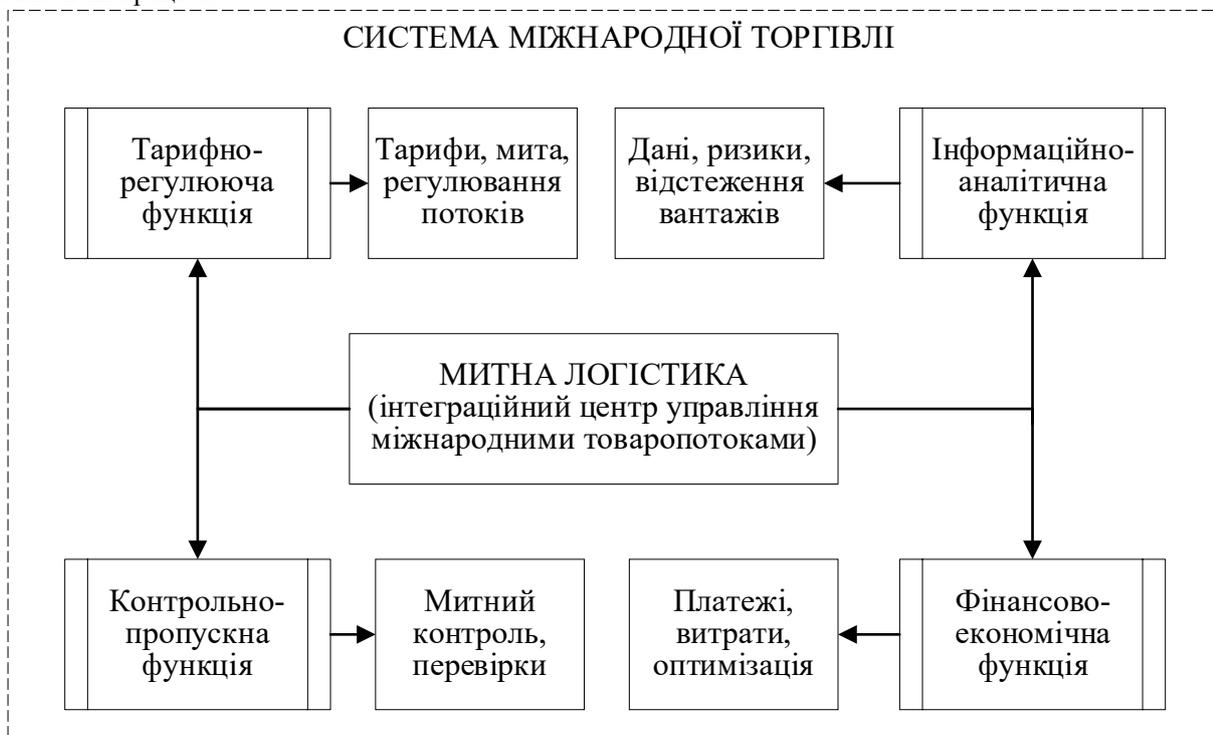

Рис. 2. Митна логістика як інтеграційний центр управління міжнародними товаропотоками

Таблиця 2

Основні механізми інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних систем

Механізм інтеграції	Зміст механізму	Інструменти реалізації	Очікувані результати
Цифровізація митних та логістичних процесів	Формування єдиного інформаційного простору для обміну даними між митними органами, бізнесом і логістичними операторами	Впровадження NCTS Фази 6 у системі спільного транзиту; електронні митні декларації; система «єдиного вікна»; електронний документообіг та відстеження вантажів	Скорочення часу митного оформлення; зниження адміністративних витрат; підвищення прозорості процедур
Гармонізація митного та зовнішньоекономічного регулювання	Узгодження національних митних процедур і стандартів із законодавством ЄС та міжнародними нормами торгівлі	Адаптація митного законодавства до норм ЄС; гармонізація УКТ ЗЕД; впровадження спрощених митних процедур і статусу авторизованого економічного оператора (АЕО)	Підвищення передбачуваності митних процедур; спрощення доступу підприємств до міжнародних ринків; посилення інтеграції у європейський торговельний простір
Розвиток мультимодальної	Інтеграція різних видів транспорту та логістичних	Розвиток міжнародних транспортних коридорів; створення логістичних хабів і сухих портів; розвиток	Зниження логістичних витрат; підвищення швидкості

логістичної інфраструктури	центрів у єдину систему перевезень	інтермодальних перевезень (авто, залізниця, морський і річковий транспорт)	доставки товарів; зміцнення транзитного потенціалу країни
----------------------------	------------------------------------	--	---

У комплексі зазначені механізми формують інтегровану систему митно-логістичного управління, що забезпечує ефективну координацію зовнішньоекономічної діяльності та сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки у глобальних ланцюгах постачання. Інтеграція митних, логістичних та ЗЕД-механізмів приносить учасникам зовнішньоекономічної діяльності (експортерам, імпортерам, логістичним операторам) суттєві операційні та фінансові переваги. Вона оптимізує ланцюги постачань, зменшує бюрократію та підвищує конкурентоспроможність на глобальному ринку. Переваги інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів для учасників ЗЕД представлені на рис. 3.

Скорочення часу та витрат	Прискорене митне оформлення (2–4 години замість декількох днів) завдяки системам «єдиного вікна» та електронним деклараціям	Зниження логістичних витрат на 20–40%, скорочення простоїв вантажів, прискорення обороту капіталу
Підвищення прозорості та передбачуваності	Використання інтегрованих інформаційних систем (NCTS, e-Customs) з можливістю відстеження вантажів у реальному часі	Зменшення корупційних ризиків і помилок у документації, підвищення точності планування логістичних операцій
Спрощення процедур та доступ до ринків	Застосування спрощених митних режимів (АЕО, спрощене декларування) та інтеграція з міжнародними торговельними системами	Розширення доступу до зон вільної торгівлі, зниження адміністративних бар'єрів, активізація участі МСП у міжнародній торгівлі
Фінансові конкурентні вигоди	Оптимізація митних платежів (гарантії, відстрочки), стандартизація логістичних потоків і процедур	Покращення грошових потоків підприємств, підвищення ефективності ланцюгів постачання, зростання інвестиційної привабливості
Ризик-менеджмент	Використання аналітики даних і систем управління ризиками у митних та логістичних процесах	Зменшення штрафів, затримок і конфіскацій, підвищення стабільності діяльності підприємств у міжнародній торгівлі

Рис. 3. Переваги інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів для учасників ЗЕД

Внаслідок інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів учасники ЗЕД отримують прискорене митне оформлення (до 2-4 годин замість днів) завдяки системам «єдине вікно» та електронним деклараціям, що знижує логістичні витрати на 20-40%, що дозволяє швидше повертати капітал у обіг і уникати простоїв вантажів. Інтеграція митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів також забезпечує доступ до єдиних інформаційних систем (NCTS, e-Customs), де відстежуються статуси вантажів у реальному часі, зменшуючи корупційні ризики та помилки в документах. Учасники можуть планувати операції точніше, інтегруючи дані з логістичними платформами. Автоматизовані режими (АЕО, спрощене декларування) дають статус надійного партнера, полегшуючи доступ до зон вільної торгівлі (ЄС, СОТ) та мультимодальних коридорів, що розширює ринки збуту та знижує бар'єри для МСП у ЗЕД. Оптимізація платежів (митні гарантії, відстрочки) покращує cash flow, а стандартизація потоків підвищує ефективність ланцюгів постачань, роблячи компанії привабливішими для іноземних партнерів. В Україні це сприяє входженню в глобальні мережі, як Trans-European Transport Network. Крім того, інтеграція включає аналітику ризиків на основі даних, що мінімізує штрафи, конфіскації та затримки, забезпечуючи стабільність бізнесу в умовах волатильності торгівлі [14].

Отже, інтеграція митних, логістичних і зовнішньоекономічних механізмів як системоутворюючий центр, що генерує ключові переваги для учасників зовнішньоекономічної діяльності: скорочення часу та витрат, підвищення прозорості процедур, спрощення доступу до міжнародних ринків, фінансові та конкурентні вигоди, а також удосконалення системи управління ризиками. В Україні успішна інтеграція ЗЕД демонструє позитивний вплив на бізнес через цифровізацію, гармонізацію з ЄС та спрощення логістики, що прискорює торгівлю та знижує витрати. Ці приклади базуються на реформах «єдине вікно», «митний безвіз» та стратегіях логістики (рис. 4).

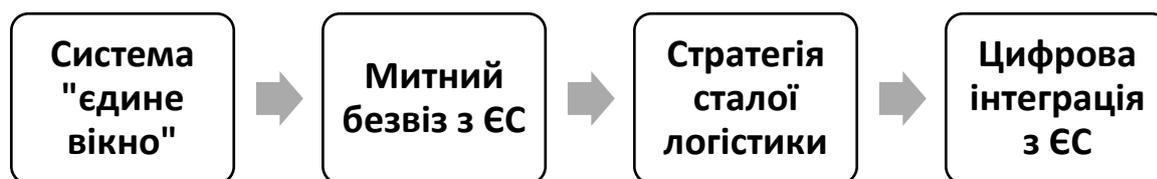

Рис. 4. Приклади успішної інтеграції митних, логістичних і зовнішньоекономічних механізмів в Україні

В Україні процес інтеграції митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів демонструє відчутний позитивний вплив на розвиток бізнесу та ефективність міжнародної торгівлі, що зумовлено впровадженням цифрових рішень, гармонізацією нормативно-правової бази з вимогами Європейського Союзу та модернізацією логістичної інфраструктури. Реалізація комплексу реформ, зокрема впровадження системи «єдиного вікна», приєднання до режиму спільного транзиту («митний безвіз») і формування стратегії розвитку мультимодальної логістики, сприяла прискоренню митних процедур, зниженню адміністративних витрат і розширенню можливостей українських підприємств у глобальних ланцюгах постачання [15].

Важливим елементом цифрової трансформації стало запровадження системи «єдиного вікна», яка інтегрувала процедури митного, санітарного, ветеринарного та фітосанітарного контролю в єдину електронну платформу. Це забезпечило автоматизований обмін інформацією між державними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, значно скоротивши час митного оформлення з кількох днів до кількох годин. У результаті підвищилася оперативність переміщення товарів через кордон, що особливо позитивно позначилося на аграрному секторі та діяльності малих і середніх підприємств, сприяючи зростанню обсягів експорту та зниженню логістичних витрат.

Подальшим кроком інтеграції стало приєднання України до системи спільного транзиту та впровадження статусу авторизованого економічного оператора (АЕО), що забезпечило можливість використання спрощених митних процедур у взаємодії з країнами ЄС та іншими учасниками NCTS. Завдяки цьому великі українські промислові та аграрні компанії отримали змогу оптимізувати транзитні операції, скоротити витрати на оформлення та прискорити доставку продукції на європейські ринки. Інтеграція цифрових митних систем із корпоративними інформаційними платформами підприємств дозволила автоматизувати документообіг, зменшити кількість затримок і підвищити передбачуваність зовнішньоторговельних операцій.

Важливу роль у розвитку інтегрованої системи ЗЕД відіграє також стратегія сталої логістики, яка передбачає модернізацію транспортних коридорів, розвиток мультимодальних перевезень і синхронізацію роботи морських портів, залізничної та автомобільної інфраструктури. Реалізація інфраструктурних проєктів у басейні Чорного моря та на дунайському напрямі, а також інтеграція логістичних процесів із цифровими митними системами сприяли підвищенню стійкості експортних поставок, зокрема аграрної продукції, та розширенню транзитного потенціалу держави.

Додатковим фактором інтеграції стало поглиблення цифрової взаємодії з митними системами ЄС, включаючи обмін даними в режимі реального часу з митними адміністраціями сусідніх держав. Це дозволило скоротити час транскордонних операцій, підвищити прозорість логістичних процесів і посилити інтеграцію українських компаній у транс'європейські транспортні мережі. У корпоративному секторі інтеграція внутрішніх ERP-систем підприємств із митними інформаційними платформами сприяла автоматизації логістичних операцій, зниженню ризиків затримок та підвищенню конкурентоспроможності експортерів на міжнародних ринках.

Таким чином, комплексна інтеграція митних, логістичних і зовнішньоекономічних механізмів в Україні формує нову модель функціонування міжнародної торгівлі, засновану на цифровізації процедур, інституційній гармонізації з ЄС та розвитку сучасної транспортно-логістичної інфраструктури. Це забезпечує скорочення витрат учасників ЗЕД, підвищення швидкості переміщення товарів, розширення доступу до зовнішніх ринків і зміцнення позицій України у глобальних ланцюгах постачання. Інтеграція митних, логістичних та ЗЕД-механізмів несе ризики для учасників зовнішньоекономічної діяльності, пов'язані з технічними, фінансовими та операційними викликами. Ці недоліки можуть призводити до додаткових витрат, затримок чи юридичних проблем, особливо в умовах нестабільності в Україні (табл. 3).

Отже, інтеграція митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів, поряд із суттєвими перевагами для розвитку міжнародної торгівлі, супроводжується низкою технічних, фінансових, операційних і регуляторних ризиків, які можуть впливати на ефективність діяльності учасників ЗЕД. Найбільш уразливими до таких викликів залишаються малі та середні підприємства, для яких впровадження цифрових технологій і адаптація до нових стандартів потребують значних ресурсів. У цих умовах важливого значення набуває формування комплексної системи управління ризиками, що передбачає розвиток резервних цифрових рішень, удосконалення нормативного середовища, модернізацію логістичної інфраструктури та розширення програм

підтримки бізнесу. Це дозволить мінімізувати негативні ефекти інтеграційних процесів і забезпечити їх максимальний позитивний вплив на конкурентоспроможність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Таблиця 3

**Основні ризики інтеграції митних,
логістичних та зовнішньоекономічних механізмів для учасників ЗЕД**

Група ризиків	Зміст ризику	Потенційні наслідки для учасників ЗЕД
Технічні та кіберризики	Вразливість цифрових систем («єдине вікно», NCTS) до кібератак, технічних збоїв або відсутність резервних каналів обробки даних	Зупинка митного оформлення, затримки вантажів, фінансові втрати від простоїв і штрафних санкцій
Фінансові та валютні ризики	Необхідність інвестицій у цифрові технології (ERP, API, електронний документообіг), валютні коливання, приховані платежі у зовнішньоекономічних контрактах, ризик подвійного оподаткування	Зростання витрат підприємств, погіршення ліквідності та cash flow, можливі переплати податків і митних платежів
Операційні та логістичні ризики	Залежність від єдиних цифрових платформ і логістичних вузлів, обмежена пропускна спроможність інфраструктури, дефіцит кваліфікованих кадрів	Порушення безперервності ланцюгів постачання, затримки доставки товарів, підвищення логістичних витрат
Юридичні та регуляторні ризики	Помилки в оформленні контрактів, неправильне визначення кодів УКТ ЗЕД, невизначеність умов форс-мажору, складність отримання статусу АЕО	Штрафи, конфіскації вантажів, судові спори, затримки у митному оформленні
Конкурентні та ринкові ризики	Вищі вимоги до технологічної та фінансової готовності підприємств, посилення конкуренції з великими міжнародними компаніями	Зростання бар'єрів входу для МСП, втрата частки ринку, нерівномірний розподіл вигод від інтеграції

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження дозволило встановити, що інтеграція митних, логістичних та зовнішньоекономічних механізмів є одним із ключових факторів підвищення ефективності міжнародної торгівлі та конкурентоспроможності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Узгодження митних процедур, логістичних процесів і регуляторних інструментів зовнішньої торгівлі забезпечує скорочення часу митного оформлення, зниження трансакційних і логістичних витрат, підвищення прозорості торговельних операцій та розширення доступу підприємств до міжнародних ринків. Для України особливого значення набуває впровадження цифрових митних технологій, гармонізація законодавства з нормами Європейського Союзу та розвиток мультимодальної транспортно-логістичної інфраструктури, що формує основу інтеграції у глобальні ланцюги постачання. Водночас результати дослідження показали, що інтеграційні процеси супроводжуються низкою технічних, фінансових, операційних і регуляторних ризиків, які можуть обмежувати ефективність використання інтегрованих механізмів, особливо для малих і середніх підприємств. Це зумовлює необхідність формування комплексної системи управління ризиками, удосконалення нормативного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, розширення програм цифрової підтримки бізнесу та модернізації транспортно-логістичної інфраструктури. Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з розробленням економіко-математичних моделей оцінювання ефективності інтеграції митних і логістичних процесів, формуванням індикаторних систем вимірювання впливу цифровізації митного адміністрування на показники міжнародної торгівлі, а також дослідженням механізмів адаптації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до нових вимог європейського торговельного середовища. Подальші розвідки також можуть бути спрямовані на аналіз впливу інтегрованих митно-логістичних систем на стійкість міжнародних ланцюгів постачання та формування інституційних моделей партнерства держави й бізнесу у сфері розвитку міжнародної торгівлі.

Література

1. Arvis J.-F., Mustra M., Panzer J., Ojala L., Naula T. Connecting to Compete 2018: Trade Logistics in the Global Economy. – Washington : World Bank, 2018. – 88 p.
2. Mustra M. A., Panzer J., Ojala L., Naula T. Connecting to Compete 2007: Trade Logistics in the Global Economy. – Washington : World Bank, 2007. – 88 p.
3. Arvis J.-F., Ojala L., Shepherd B., Ulybina D., Wiederer C. Connecting to Compete 2023: Trade Logistics in an Uncertain Global Economy – The Logistics Performance Index and Its Indicators. – Washington : World Bank, 2023.
4. Arvis J.-F., Saslavsky D., Ojala L., Shepherd B., Busch C., Raj A., Naula T. Connecting to Compete 2016: Trade Logistics in the Global Economy – The Logistics Performance Index and Its Indicators. – Washington : World Bank, 2016.
5. Grainger J. Trade facilitation: A conceptual review // Journal of World Trade. – 2011. – Vol. 45(1). – P. 39–62.
6. Matsuda T., Yasui S. Single Window for international trade: The case of customs modernization // World Customs Journal. – 2019. – Vol. 13(2). – P. 25–38.

7. Borsia V. V., Terebeichyk Yu. R. Digitalization of customs as a factor in the development of international trade // *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. – 2024. – № 2(14). – P. 355–367. – <https://doi.org/10.32750/2024-0232>
8. Рум'янцева К. Є., Головай Н. М., Руденко В. В. Розвиток інформаційних технологій у митній сфері // *Актуальні питання економічних наук*. – 2025. – № 7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14783876>
9. Сарана Л. А. Вплив цифровізації на митну та податкову політику України // *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. – 2024. – № 14. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-08-02>
10. Іваненко О. П., Коваленко Т. В. Цифрові технології в оптимізації митних процедур: сучасні тенденції та виклики // *Економіка та держава*. – 2024. – № 11(18). – С. 158–172. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-18-25>
11. State Statistics Service of Ukraine. *Foreign Trade of Ukraine: Statistical Yearbook*. – Kyiv : Derzhstat, 2025.
12. World Customs Organization. *SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade*. – Brussels : WCO, 2021.
13. OECD. *Trade Facilitation Indicators: Monitoring Policies to Improve Trade Facilitation*. – Paris : OECD Publishing, 2023.
14. Куценко Т. М., Альошин С. Ю., Заїка О. В. Інформаційне забезпечення та облік в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю в умовах цифровізації Підприємство і торгівля: збірник наукових праць. 2023. Вип 39. С. 96–103.
15. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). *Digital Economy Report 2023: Cross-border Data Flows and Development*. – New York : United Nations, 2023.

References

1. Arvis, J.-F., Mustra, M., Panzer, J., Ojala, L., & Naula, T. (2018). *Connecting to compete 2018: Trade logistics in the global economy*. World Bank.
2. Mustra, M. A., Panzer, J., Ojala, L., & Naula, T. (2007). *Connecting to compete 2007: Trade logistics in the global economy*. World Bank.
3. Arvis, J.-F., Ojala, L., Shepherd, B., Ulybina, D., & Wiederer, C. (2023). *Connecting to compete 2023: Trade logistics in an uncertain global economy – The logistics performance index and its indicators*. World Bank.
4. Arvis, J.-F., Saslavsky, D., Ojala, L., Shepherd, B., Busch, C., Raj, A., & Naula, T. (2016). *Connecting to compete 2016: Trade logistics in the global economy – The logistics performance index and its indicators*. World Bank.
5. Grainger, J. (2011). Trade facilitation: A conceptual review. *Journal of World Trade*, 45(1), 39–62.
6. Matsuda, T., & Yasui, S. (2019). Single window for international trade: The case of customs modernization. *World Customs Journal*, 13(2), 25–38.
7. Borsia V. V., & Terebeichyk, Yu. R. (2024). Digitalization of customs as a factor in the development of international trade. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, 2(14), 355–367. <https://doi.org/10.32750/2024-0232>
8. Romyantseva, K. Ye., Holovai, N. M., & Rudenko, V. V. (2025). Rozvytok informatsiinykh tekhnolohii u mytnii sferi [Development of information technologies in the customs sphere]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, (7). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14783876>
9. Sarana, L. A. (2024). Vplyv tsyfrovizatsii na mytnu ta podatkovu polityku Ukrainy [The impact of digitalization on the customs and tax policy of Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*, (14). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-08-02>
10. Ivanenko, O. P., & Kovalenko, T. V. (2024). Tsyfrovi tekhnolohii v optymizatsii mytnykh protsedur: suchasni tendentsii ta vyklyky [Digital technologies in the optimization of customs procedures: current trends and challenges]. *Ekonomika ta derzhava*, 11(18), 158–172. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-18-25>
11. State Statistics Service of Ukraine. (2025). *Foreign trade of Ukraine: Statistical yearbook*. Derzhstat.
12. World Customs Organization. (2021). *SAFE framework of standards to secure and facilitate global trade*. WCO.
13. OECD. (2023). *Trade facilitation indicators: Monitoring policies to improve trade facilitation*. OECD Publishing.
14. Kutsenko, T. M., Alosyn, S. Yu., & Zaika, O. V. (2023). Informatsiine zabezpechennia ta oblik v upravlinni zovnishnyoekonomichnoiu diialnistiu v umovakh tsyfrovizatsii [Information support and accounting in the management of foreign economic activity in the conditions of digitalization]. *Pidpryemnytstvo i torhivlia: zbirnyk naukovykh prats*, (39), 96–103.
15. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2023). *Digital economy report 2023: Cross-border data flows and development*. United Nations.